

CONTRIBUȚII LA ISTORIA BRESLELOR TRANSILVĂNENE

Keywords: *Transylvania, guilds, statutes, production, mentalities*

Cuvinte cheie: *Transilvania, bresle, statute, producție, mentalități*

Organizarea sub formă de breaslă a meșteșugurilor în așezărilor rurale și urbane din Transilvania s-a datorat unei evoluții economice, administrative și politice¹. Nu se cunoaște concret momentul de turnură în care meșterii iau decizia înființării asociațiilor sau breslelor, doar efectele în timp ale acestora păstrate nouă prin statutele de organizare și funcționare². Datorită faptului că subdiviziunile procesului de creație, sau manufacturare, au suferit conflicte interne, prin prezența unui număr foarte mare de meșteri, care produceau același tip de marfă sau care abordau același demers al producției, la momentul înființării breslelor are loc o supra-specializare a producției și a desfacerii de mărfuri, prin apariția ramurilor meșteșugărești, care aveau ca scop creșterea rentabilității producției, a calității și a veniturilor proprii. Aceste ramuri meșteșugărești aveau în vedere etapele producției fixate prin statutele breslelor, atât de necesare, stabilind contribuția fiecărui meșter și a fiecărui atelier în parte³. De aceea organizațiile breslașe dintr-un oraș oarecare nu apar deodată pentru toate branșele meșteșugărești, ci pe măsură ce producția unei specialități a ajuns la un nivel mai înalt de dezvoltare și pe măsură ce numărul meșterilor din aceeași branșă a crescut. Astfel, apariția breslelor meșteșugărești sub diferite nume⁴ s-a datorat condițiilor istorice care au cerut formarea lor⁵, scopul acestora nefiind altul decât acela de a apăra, de a proteja pe producător și producția, de primejdia nobilimii feudale, de a elimina concurența neloială dintre meșteri și de a ține în frâu și supunere pe calfe și ucenici.

În secolul al XIV-lea existau numeroase meșteșuguri orășenești, precum: meșteșugurile alimentare (brutăritul, atestat în 1376 la Sibiu, Sebeș, Sighișoara, Orăștie era organizat în bresle; măcelăritul, meșteșug bănos, atestat spre sfârșitul secolului al XIV-lea și răspândit în orașele transilvănene, era neorganizat în bresle); meșteșugurile legate de încălțăminte și îmbrăcăminte (pielăritul, având ca branșe: pielarii, tăbăcarii, cojocarii, blănarii, cizmarii, curelarii, mănșarii, în perioada 1366-1367 era organizat în bresle separate, având aproximativ 6 branșe în orașele deja amintite, pentru ca în 1376 să existe 19 bresle; Țesătoria-Postăvăritul având ca branșe: tunzători de postav, țesători de lână, țesători de pânză, este menționat în orașe precum Brașov, Sibiu, Sighișoara, Bistrița, Oradea, Sebeș, Orăștie începând cu 1343, iar din 1376 era organizat în breaslă; Croitoria menționată la Cluj în 1323, iar în Sibiu, Sighișoara, Sebeș, Orăștie la 1376, era

¹ Ioan-Aurel Pop, Thomas Năgler, *Istoria Transilvaniei*, Vol. I, Editura Academiei Române, Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca, 2009, p. 222

² Ștefan Pascu, *Meșteșugurile din Transilvania până în secolul al XVI-lea*, Editura Academiei Republicii Populare Române, Cluj-Napoca, 1954, p. 80

³ Daniela Dimboiu, *Argintăria uzuală de la Baroc la Art Nouveau*, MMS, UBB, Cluj-Napoca, 2000, p. 10

⁴ Din punct de vedere etimologic, cuvântul *breaslă* vine din slavonă „bratŭstvo” și înseamnă: *frăție, corporație*, termen găsit și în limba germană „Der Breslas”, cu sensul: *membru al unei bresle, soldat, muncitor, meseriaș*, cf. Alexandru Ciorănescu, *Dicționar Etimologic al Limbii Române*, București, Editura SAECULUM I.O., 2007, p. 112. Din punct de vedere lingvistic, cuvântul *breaslă* reprezintă: *o asociație de meșteșugari din aceeași branșă, o corporație, frăție, o meserie sau profesie*, cf. *Dicționar explicativ al Limbii Române*, Editura Academiei Republicii Populare Române, București, 1954

⁵ Ștefan Pascu, *Meșteșugurile...*, p. 77

organizată în branșe diferite precum: croitorii și croitorii de mantale, pălărierii); meșteșugurile legate de nevoile gospodărești (fierăria avea următoarele branșe: cuțitarii care se organizează în breaslă la 1376 în marile orașe precum Sibiu, Cluj, Bistrița Sebeș, Orăștie, Sighișoara; căldărarii, cei care făceau ace, lăcătușii și săbierii; zidăritul-pietrăritul sunt atestate prin construcțiile de biserici, cetăți ardelen, existente în perioada secolelor XIII-XIV; lemnăritul, având următoarele branșe: rotarii, căruțarii, butnarii sau dogarii, la 1376 este organizat în breaslă; olăritul la 1376 în Sebeș și Sibiu era organizat într-o breaslă aparte; funăritul în cele patru orașe la 1376 era organizat în bresle); aurăritul (este menționat începând cu secolul al XIII-lea, dar ca organizare în breaslă doar din a doua jumătate a secolului al XIV-lea, în 1376 existând 19 bresle și 25 de meserii în Sibiu, Sighișoara, Sebeș, Orăștie; la Sibiu, aurăritul este atestat din primele decenii ale secolului al XIV-lea⁶; Ceasornicăria apare începând cu secolul al XV-lea); armurăritul și turnătorii (avea următoarele branșe: arcarii, turnătorii de tunuri care sunt menționați în Brașov la 1380, iar în Sighișoara la 1393; turnătorii de clopote sunt menționați începând cu anul 1350; nu se cunoaște însă dacă au fost sau nu organizați în bresle); meșteșuguri diverse (lumânăritul sau ceritul este atestat începând cu anul 1373, meșterii de orgi sunt pomeniți pe la mijlocul veacului al XIV-lea; despre aceștia nu sunt date precise prin care să se facă mențiunea organizării în forma breslelor).

Astfel veacul al XIV-lea reprezintă perioada atestării documentare a primelor bresle orășenești din Transilvania și a organizării acestora pe baza unor statute, care reglementau toate problemele legate de producție și desfacere, cu activitatea meșterilor și apărarea împotriva concurenței și a nobilimii feudale, a primejdiei din partea calfelor și a ucenicilor, precum și problemele legate de raporturile dintre bresle, autoritatea locală și puterea centrală⁷. Din conținutul statutelor păstrate și după măsurile înnoite, reiese faptul că breslele în cauză erau cu mult mai vechi decât data întocmirii statutelor respective⁸.

Statute și înnoiri de statute. Într-un document păstrat de la începutul anului 1367 se face mențiunea unor asociații meșteșugărești la Bistrița. Magistratul orașului Bistrița, la 6 ianuarie 1367, ia unele măsuri cu privire la activitatea meșteșugarilor din acel oraș hotărând că orice lucrare de meșteșugar fie mică fie mare trebuie să respecte legea veche⁹. *Legea veche*, despre care se face mențiunea, era în vigoare, dar categoric anterioară discuției, ceea ce presupune existența mai veche a unor forme de organizare în breaslă, asociații sau congregații, subordonate acelorasi reguli constituite în statute ce cuprindeau aceste *legi vechi* valabile, cu rol juridic.

Tot în același document se face mențiunea unei dispute dintre postăvari și măcelari în perioada cuprinsă între anii 1360-1361, pentru dreptul de a vinde postav. Și de data aceasta magistratul orașului face mențiunea respectării *legii* privind procesul de producție și prețul de desfacere al mărfurilor; de asemenea în document se mai hotărăște ca meșteșugarii să nu refuze copiiii oamenilor cinstiți care vor să învețe meseria, (bine știind din statutele ce ne-au parvenit faptul că, pe parcursul timpului, intrarea în bresle se făcea din ce în ce mai greu de către cei din exterior, de altă religie, etnie, sau altă clasă socială), ceea ce dovedește că teama de concurență era o realitate a vremii: *Noi, podgoreni și meșteșugarii, întovărășindu-ne toți laolaltă, ne legăm că vom sta împreună împotriva oricui ar vrea să calce această rânduială, că podgoreni nu vor părăsi pe meșteșugarii și nici meșteșugarii nu vor părăsi pe podgoreni nicidecum și nici n-au voie să părăsească pe podgoreni, ci vor sta toți laolaltă împotriva oricăror călcători ai sus-ziselor rânduieli*¹⁰.

⁶ Daniela Dimboiu, *Evoluția potirelor sibiene între secolele XV-XVII*, (mss., UBB.), Cluj-Napoca, 2000, p. 1

⁷ Ștefan Pascu, *Meșteșugurile...*, p. 80

⁸ *Ibidem*, p. 82

⁹ *Ibidem*, loc. cit.

¹⁰ Franz Zimmermann, Werner Carl Müller, *Urkundenbuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen*, vol. II, 1892, pp. 280-281

Într-un alt document de tranzație vânzare-cumpărare, din același an, se face mențiunea breslei pielarilor din orașul Sibiu¹¹; aceasta achiziționa la 24 februarie 1367 o moară de tăbăcit cu 85 de florini, sumă care presupune o existență de cel puțin câțiva ani și cu un număr considerabil de membrii cotizatori (bine știind iarăși faptul că singurele venituri ale unei bresle erau cotizatiile obligatorii, amenzile și taxele de inițiere pentru cei noi admiși)¹².

În documentul păstrat care vorbește de revolta țăranilor din Florești și a meșteșugarilor din Cluj împotriva mănăstirii benedictine (din Cluj-Mănăstur) de la 1366, se face mențiunea a 14 meșteșugari clujeni, răsculați, între care cojocari-blănari¹³.

Din preambulul statutelor de la 1376 reiese faptul că toate breslele meșteșugărești din cele șapte scaune săsești din Transilvania, *cu îngăduința regelui Ludovic și cu voia și consimțământul tuturor meșterilor, după discuții sănătoase și chibzuite s-au reînnoit statutele, ajutați de Episcopul Goblinus și Ioan de Sharpeneck, castelarul cetății Landskrone (lângă Sibiu)*¹⁴.

Breslele ardelenene aveau la acea dată (1376) o vechime de cel puțin câteva decenii, dacă statutele lor erau considerate învechite și necorespunzătoare progresului economic. Din perioada dinastiei de Anjou, care se pare că a manifestat un interes deosebit pentru populația orășenească, se încetinește procesul de reorganizare al breslelor meșteșugărești datorită anarhiei feudale, până în perioada regelui Ludovic I. Astfel statutele din 1376 pomenesc 4 orașe: Sibiu, Sighișoara, Sebeș, Orăștie și 25 de branșe meșteșugărești, organizate în 19 bresle (fraternitas): măcelari, brutari, pielari, tăbăcari, cizmari, fierari (din care făceau parte și cei care făceau ace, căldărarii, rotarii, curelarii, săbierii, lăcătușii), blănari-cojocari, mănșari, cuțitari, cei care făceau mantale, pălării, funari, țesători de lână, țesători de pânză, dogarii-butnari, olari, arcari, croitori, și cei care făceau pungi sau traiste¹⁵.

Rolul breslelor în Transilvania (economic, social, politic, militar și religios). Breslele cuprindeau în general meșterii calificați din aceeași branșă sau din branșe înrudite și erau conduse după statute proprii, administrate de un consiliu de meșteri, astfel breasla avea rolul: de a evita concurența păgubitoare pentru meșteri; avea tribunal propriu pentru soluționarea conflictelor; limita numărul de calfe și de ucenici ai unui meșter; interzicea prelungirea zilei de lucru și deschiderea prăvăliei în zilele oprite; interzicea achiziționarea de materii prime în cantitate mai mare decât aveau nevoie (când meșterii acumula mai multă materie primă erau obligați să o împartă cu membrii breslei); limita numărul de ateliere, respectiv fiecare meșter trebuia să aibă un singur atelier și o singură meserie; limita numărul mașinilor și uneltelor; interzicea expunerea obiectelor în vitrine ca reclamă; impunea unele metode uniforme de fabricație; impunea pe cei care se ocupau cu verificarea calității și dispunea distrugerea fără milă a obiectelor neconforme și aplicarea de pedepse și chiar excluderi din cadrul breslei pentru meseriași care încălcau una din prevederile statutelor; impunea, pentru împiedicarea fraudelor și a concurenței neloiale, o specializare exagerată; impunea folosirea obligatorie a unor autorizații speciale, a sigiliilor pentru identificare, a prețurilor de vânzare, a standardelor de puritate și de calitate. Pentru toate acestea breasla avea numeroase atribuții sociale legate de membrii breslei fiind obligați să se ajute reciproc în cazuri speciale (de exemplu acopereau cheltuielile de înmormântare sau ajutau familiile meșterilor decedați).

Breasla avea și un rol religios: fiecare breaslă avea un sfânt patron; în biserica orașului fiecare breaslă se îngrijea de altarul propriu; fiecare membru al breslei avea obligația de a

¹¹ Daniela Dîmboiu, *Istoria breslei aurarilor din Sibiu până la sfârșitul secolului al XVII-lea*, (mss., UBB.), Cluj-Napoca, 1998, p. 6

¹² Franz Zimmermann; Werner Carl Müller, *Urkundenbuch...*, p. 290

¹³ L. Makkai, *Oklevelek Kolozsvár történetéhez*, (Documente privitoare la istoria Clujului), Cluj, 1947, pp. 6-8

¹⁴ Ștefan Pascu, *Meșteșugurile...*, pp. 85-86

¹⁵ Daniela Dîmboiu, *Istoria breslei...*, p. 9

întreține altarul cu lumânări, fețe de masă, obiecte de cult; membrii breslei erau obligați să participe la slujbe și procesiuni, îmbrăcați în haine de sărbătoare, cu steagul breslei.

De asemenea, breslele aveau caracter de organizație militară unde prestau servicii de garnizoană, iar în timp de război constituiau o unitate militară separată. Fiecare breaslă avea obligația de a construi și apăra o parte din zidul de împrejmuire al orașului precum și un turn, pe care trebuia să-l întrețină, să-l repare și să-l asigure cu materiale de război.

Breasla avea doi sau mai mulți conducători aleși care se numeau magistrii breslei, adică starosti, alături de care mai existau și alți funcționari mai mici, ghidându-se prin statutele elaborate, dezbătute și adoptate în adunarea generală a membrilor, uneori și cu participarea calfelor. Unii meșteri, membrii de breaslă, cu un bun statut social, ajungeau astfel să ocupe roluri importante nu numai în consiliul breslelor cât și în cadrul comunităților, implicându-se direct în soluționarea diverselor probleme.

Ucenici și lucrători cu plata. Lucrătorii cu plata sunt atestați începând cu a doua jumătate a secolului al XV și din secolul XVI practic, devine un obicei utilizarea lor în ateliere. Aceștia proveneau din locuitorii cei mai săraci ai orașelor medievale și sunt cunoscuți sub diferite denumiri, precum: *servitori (servitores)*, *slugi (servi)*, *oameni cu plata (mercenari)*, *oameni ce-și câștigă pâinea (Brotlinge)*, sau *lucrători cu plată pe săptămână (ad hebdomadariam solutionem)*. Comparativ cu aceștia în documentele vremii ucenicii aveau alte denumiri: *parvulus, novellus, tyrmilus, tyro, tyrocinus, aprod, approdianus, studens, juvenus, discipulum, iffu, inás, Knabe, Lehrknabe, Jung, Lehrjung*.

În statutele anului 1376, se făcea mențiunea următoare: *un lucru bun și bine făcut nu poate fi săvârșit de un meșter decât după o lungă și metodică ucenicie*¹⁶. Din acest considerent nu era permisă ucenicia în atelierul unui meșter nebreslaş, impunându-se numeroase reguli pentru cei care doreau să se inițieze în noua meserie:

- a. Debutantul trebuia să fie de *sex bărbătesc și din pat legitim*, adică născut din căsătorie legitimă¹⁷;
- b. Debutantul trebuia să fie de origine germană (în orașele săsești începând cu a doua jumătate a secolului al XV-lea, de exemplu în statutele aurarilor din Brașov, de la 1511, aceasta era prima condiție pentru cei care se pregăteau să devină ucenici; statutele din Sibiu și Bistrița însă, la 1510, impuneau ca nici un tânăr maghiar să nu fie primit ca debutant al vreunei bresle; la 1538 țesătorii din Sibiu se plâng sfatului că aurarii nu le primesc copiii în atelierele breslașilor¹⁸);
- c. Breasla impunea *o anumită religie* (de exemplu la 1519 croitorii din Târgu Mureș impuneau religia Romano-Catolică¹⁹);
- d. Breasla interzicea primirea tinerilor care au învățat la un alt meșteșug sau care erau născuți din părinți care practicau o meserie inferioară (în 1560 Consiliul orașului Viena și al orașului Augsburg intervine pe lângă aurarii din Sibiu pentru a primi la învățătură și copii ai meșterilor bărbieri, băieși²⁰);
- e. Vârsta nu era specificată, debutantul trebuia *să fie aproximativ de 10-12 ani*;
- f. Perioada de probă era de la 2 până la 4 săptămâni în general, iar perioada de ucenicie se cuprindea între 3 și 5 ani; în breasla aurarilor, această perioadă era de la 4 la 6 săptămâni (statutele breslelor din Cluj prevedeau 12 săptămâni de probă și 4 ani de ucenicie²¹; într-

¹⁶ Ștefan Pascu, *Meșteșugurile...*, p. 263

¹⁷ Diana András, *Argintăria romano-catolică în Banatul secolului al XVIII-lea*, (mss., UBB.), Cluj-Napoca, p. 3

¹⁸ Ștefan Pascu, *Meșteșugurile...*, p. 264

¹⁹ *Ibidem*, p. 264

²⁰ *Ibidem*, p. 264

²¹ Ágnes Flóra, *Meșterii breslei aurarilor din Cluj sec. XVI-XVIII*, (Rezumat), (mss., UBB.), Cluj-Napoca, 2002, p. 4

un statut al breslei aurarilor din Brașov sunt menționați între 3 și 5 ani de stagiul pentru ucenicie²²); în statutele rotarilor de la 1539 se menționa faptul că fiul unui meșter care poate face o roată e scutit de timpul de ucenicie²³;

- g. Ucenicii unui meșteșug *proveneau din același meșteșug și din același oraș* (această condiție reprezentând un fel de drept de moștenire al meșteșugului, cu perioadă de ucenicie mai mică);
- h. Procedura de primire sau angajare nu era unitară pentru toate breslele, respectiv meșterul fiecărui atelier în parte hotăra pentru sine, sau în alte cazuri era necesară și prezența starostelui, sau a altor doi meșteri;
- i. Taxele de primire variau în funcție de importanța meșteșugului (aurarii și blănarii aveau cele mai ridicate taxe; ucenicii aurari brașoveni la 1515 plăteau 4 florini, iar în a doua jumătate a secolului al XVI-lea plăteau până la 8 florini; copiii meșterilor erau scutiți de taxă; ucenicii funari plăteau la 1376, 4 libre de ceară și 2 urne de vin iar la 1506, 6 florini, 8 libre de ceară și o urnă de vin; ucenicii țesători plăteau la 1376, taxă de intrare 2 libre de ceară și 2 urne de vin, la 1469, 2 florini, 4 libre de ceară și 2 urne de vin, iar în secolul XVI, între 2 și 4 florini);
- j. Ucenicul împreună cu meșterul, la care era repartizat, erau obligați să dea un prânz meșterilor din breaslă; meșterul era de asemenea obligat să se îngrijească de ucenic: să-i facă educația, să-l îmbrace și să-l învețe meseria, ca și cum ar fi fost un membru al propriei familii;
- k. Ucenicul putea cere schimbarea stăpânului numai în următoarele cazuri: dacă era înfometat; dacă era trimis la alt meșter să lucreze; dacă era bătut rupându-i-se oasele (conform statutului aurarilor din Dej de la 1586);
- l. Timpul liber era socotit de la lăsatul serii până la zori; ucenicul era obligat să meargă la biserică, să învețe, iar în timpul liber, trebuia să scrie și să deseneze în casa stăpânului;
- m. Ucenicul trebuia să fie modest, să nu-și frizeze părul, să nu-și facă *frizură franțuzească, să poarte părul lung, să nu-și facă bucle*²⁴ (conform statutelor turnătorilor de cositor din Brașov în anul 1568);
- n. După terminarea stagiului ucenicul trebuia să plătească o taxă de 25 de dinari breslei pentru eliberarea certificatului (unele statute prevedeau ca ucenicul după eliberarea certificatului mai trebuia să lucreze aproximativ o jumătate de an la același meșter sau la altul²⁵).

Calfe. În documentele istorice calfele poartă diferite denumiri, și anume: famulus, famulicus, ministrans, socius, legény, szolgalegény, ifjulegény, hétibéres, Gesett, Knecht, Lohnknecht. Orice ucenic putea să devină calfă după terminarea stagiului de ucenicie și obținerea certificatului, când era primit cu un ceremonial urmat de o masă, numită *paharul de tovărășie*; noua calfă își alegea un naș și o nașă, care la această serbare, stăteau alături de el.

Pentru călfie breasla impunea anumite condiții:

- a. Timpul de călfie varia între 2-3 ani;
- b. Remunerația era fixă pe timp sau pe bucată;
- c. Ziua de lucru începea de la răsăritul soarelui, până la 3 ore la lumina lămpii;
- d. Calfele nu aveau voie să se căsătorească (altfel primeau amendă în monedă);
- e. Erau obligați să respecte și să adopte un comportament moral (nu le era permis excesul de alcool, pentru care erau amendați);

²² Ștefan Pascu, *Meșteșugurile....* p. 266

²³ *Ibidem*, p. 268

²⁴ *Ibidem*, p. 270

²⁵ *Ibidem*, p. 271

- f. Ucenicii și calfele trebuiau să se îmbăieze în fiecare zi de joi a săptămânii;
- g. Calfele care erau prinse că au săvârșit fărâdelegi erau duse în fața adunării breslei unde primeau, de la fiecare membru, trei lovituri de nuia²⁶;
- h. După obținerea titlului de calfă urma *drumul călătoriei* (între 2-4 ani) spre orașele Augsburg, Nürnberg, Paris²⁷;
- i. După *drumul călătoriei* calfa aveau dreptul să participe la examenul de meșter;
- j. Calfa era considerată cetățean al orașului și în această calitate se putea prezenta la examenul de meșter, urmând următorii pași: 1) cerea încuviințare de la breaslă; 2) mergea în casa meșterului unde era repartizat pentru atelier; 3) se stabilea tematica de examen (aurarii: o cupă, un inel cu piatră și un tacâm, stemă sau sigiliu toate aceste cheltuieli fiind suportate de calfă); 4) participa la probele impuse;
- k. Imediat după numirea ca meșter, debutantul era obligat să se căsătorească cu fiica unui meșter din aceeași breaslă.

Din a doua jumătate a secolului al XV-lea, calfele se organizează și ele în Asociația Tinerelor Calfe, *Brunderschaft*, care aveau ca scop reglementarea în cele mai mici amănunte a raporturilor dintre calfe, dintre calfe și meșteri, dintre calfe și oraș. În fruntea acestor asociații erau 2 meșteri (care împreună cu starostele vegheau asupra intereselor meșterilor) și 2 reprezentanți numiți decani sau calfe bătrâne. Adunările se făceau de două ori pe săptămână, fiecare calfă cotizând, după 15 zile de la aderare câte 1-2 dinari pe săptămână plus jumătate din salariul primei săptămâni de lucru²⁸.

Ca structură internă, asociațiile calfelor se ghidau după aceleași principii ca cele ale breslelor, având funcții sociale și religioase (de exemplu Frăția „Sfântului Ioan”, reprezenta Asociația ucenicilor și a calfelor cizmarilor din Sibiu de la 1484-1557²⁹).

Meșterii și conducerea breslei. După admiterea ca meșter, fiecare nou membru își avea locul în adunarea breslașă, la Biserică și chiar la procesiuni, sau la mese. La început toți se bucurau de aceleași drepturi egale, dar odată cu apariția concurenței se creează o pătură privilegiată.

Meșterii tineri aveau dreptul numai după 2-3 ani la ucenici, și erau obligați să practice un singur meșteșug, având însă libertatea de a se asocia, dar numai cu un alt meșter.

Pentru a fi considerat meșter membru al unei bresle, fiecare trebuia:

- a. Să plătească anual o taxă sau cotizație în lada breslei;
- b. Să participe la adunări și la slujbe;
- c. Să contribuie la susținerea altarului și a tumului;
- d. Să se conformeze statutelor;
- e. Să aplice semnul de meșter (începând cu anul 1504 toți aurarii erau obligați să aplice semnul de meșter, propriu fiecăruia, pe obiectele realizate³⁰);
- f. Să se ajute reciproc;
- g. Meșterii clandestini nu aveau dreptul să intre în breaslă.

Dintre cei mai bătrâni meșteri se alegeau conducătorii breslelor. La început erau 2, pentru ca în timp să se ajungă până la 4 meșteri; conform statutelor din 1376 alegerea starostelui se făcea în prima săptămână după Crăciun, 25 decembrie-1 ianuarie.

Documentele au păstrat denumirile latine ale acestui rol de conducere, după cum urmează: *magistri fraternitates*, *magistri cehae*, *seniores magistri*, *primari*, *magistri prefecti*, *Zechmeister*, *Céhmemestemek*.

²⁶ *Ibidem*, p. 274

²⁷ Ágnes Flóra, *Meșterii breslei...*, p. 3

²⁸ Ștefan Pascu, *Meșteșugurile...*, p. 276

²⁹ *Ibidem*, p. 279

³⁰ *Ibidem*, p. 297

Cei din funcțiile de conducere trebuiau:

- a. Să depună un jurământ;
- b. Să supravegheze activitatea breslei;
- c. Să judece nepărtinitor la nevoie și să conducă adunările;
- d. Să administreze bine lada breslei;
- e. Să dețină controlul oficial al calității;
- f. Să conducă oficial registrele breslei;
- g. Să păstreze sigiliul oficial al breslei;
- h. Să supravegheze atent susținerea altarului.

Normal, existau și unele avantaje: își alegeau primii ucenicii și calfele; își alegeau primii locurile în târguri; primeau onoruri (câțiva florini); primeau onoruri pentru eliberarea certificatelor; primeau ajutoare din partea celor din funcțiile mai mici (părintele calfelor, meșterii controlori, consiliu, notar sau diac, meșterul tânăr și meșterul de serviciu).

Concluzii. În contemporaneitate sistemul economic industrializat, este definit printr-un ansamblu de activități de producție, repartitie, distribuție și consum, generate de diviziunea socială a muncii. Datorită influențelor exercitate în cerințele de consum la nivelul ascendent al factorilor de producție structura internă a acestor activități este în permanentă evoluție și perfecționare. Producția este astfel în strânsă legătură cu piața de desfacere; cu cât drumul parcurs de un produs de la producător la consumator este mai mic, cu atât și cheltuielile sunt mai reduse, iar mărfurile sunt valorificate eliminându-se sistemul verigilor intermediare. Pentru dobândirea unei rentabilități, în sistemul actual se practică adaosul comercial, care reprezintă o sumă de bani sau o taxă impusă de producător și de agenți economici (en détail, en gros) având ca scop acoperirea cheltuielilor de circulație și obținerea unui profit.

Astfel prețul unui produs devine o sumă de bani, pe care orice cumpărător este dispus să o plătească pentru o marfă. La calcularea acestuia producătorul are în vedere diferiți factori: dreptul de autor; măsurarea muncii depuse de către latura productivă; acoperirea cheltuielilor de producție (materia primă; salariile aferente lucrătorilor; cheltuieli de manipulare, stocare, întreținere; accesorii, etc.); obținerea unui venit; redistribuirea unei părți din venit astfel încât să se asigure o bună dezvoltare a ramurilor de producție și desfacere. Productivitatea muncii lucrătorilor comerciali trebuie să crească așadar pentru ca activitatea economică și socială să fie eficientă.

În cadrul societății actuale au fost înființate numeroase instituții cu rol reglator și supraveghetor pentru a se atinge acest stadiu de maximă eficiență: Camera de Comerț și Industrie; Oficiul Registrului Comerțului; Bursele de Mărfuri; Administrația Financiară³¹.

Astfel, cercetând în amănunțime modul de organizare al economiei de piață în contemporaneitate, se poate spune degajat că bazele acestui sistem coincid cu principiile *legii vechi* cuprinse în așa numitele statute, reguli, sau legi interioare ale breslelor.

Dacă primele bresle sunt atestate documentar începând cu secolul XIV, în Transilvania ele deja erau aplicate la începutul secolului anterior, într-o formă ușoară prin explozia producției atât în atelierele de pe teritoriile feudale, cât și în atelierele meșterilor liberi, oaspeți. Statutele care reglementau structura breslelor erau fondate după principiile vremii, în așa măsură încât, încălcarea lor era aproape imposibilă, datorită consecințelor aspre impuse. Când legile nu mai corespundeau se solicita prin reprezentanții oficiali înnoirea conținutului acestora *pe baza cehei lor*.

Toate problemele legate de producție, ucenici, calfe, materia primă, modul de prelucrare al acestora, tehnicile abordate, etapele de lucru, inclusiv locul în târguri, prețul, până și modul de reclamă erau controlate prin statute. De asemenea standardele de calitate, puritate și unicitate

³¹ Corneliu Ouatu, *Organizarea Activității Unităților Comerciale de Alimentație Publică*, Editura Didactică și Pedagogică, 1994, București, p. 17-84.

erau impuse tot prin intermediul regulamentelor interne. Cu toate acestea, forma de organizare în breaslă a avut și aspectele ei negative prin așa numitele constrângeri, limitări nu întotdeauna benefice. Per ansamblu însă, aceste bresle au reușit să mențină un echilibru puternic între tot ceea ce a reprezentat ideea de creație, producție, în serie sau piese unicat, destinatari, instituția Bisericii, administrația locală (puterea centrală) și de peste hotare³², cu statutele și interesele membrilor breslei.

Contributions to the history of Transylvanian guilds

Abstract

The primary principles of the contemporary marketing have been founded by the flight of time through the valid small link of the overspecializations. Better saying, the apparition of the guild had represented a complex process, not only in the community's evolution but also in the time mentality changes. The coexistence of a large number of conceptions, traditions and customs from all Transylvania has led to the birth of a competitive and to a high quality of life. In this context the XIV century has been the most active period in renewing the oldest laws that were unfit to the evolutionary condition. The statutes have had to face it out the solution to all problems that could appear in time, which is why it had been formulated in the smallest parts, conniving to the most exiguous requirement for establishing the best quality of marketing, and life. Along the time, this kind of guild have been perfected through the advent of industry that unfortunately had eliminated the concept of creation as art, but successfully it had the ability to cover all the needs of the contemporane society, more divided and more populated.

In conclusion, the appropriate method of our contemporary society in the economy development is to care for the two important parts of the output: the industrial production as industrialist's achievement and the unexampled production as manufacturer's creation. Only those two boughs have the ability to restore the internal imbalances of the economic system through an overdone foresight over the financial market, that is: high quality, healthy, durable and valuable products and certainly the embolden of all artists. On the same hand, as an example, the guild containing bought parts of the output, gives us the best solution to restore the society's cultural side which is the fertilizing ferrule of any form of cohabitation.

---

³² I. Bogdan, *Documente privitoare la relațiile Țării Românești cu Brașovul și cu țara ungurească în secolele XV-XVI*, Vol. I 1413-1508, Editura Institutului de Arte Grafice Carol Göbl, București, 1905, p. 3-316